ARUBA

VOORHEEN EN THANS

door

H. E. Lampe

ARUBA

VOORHEEN EN THANS

door

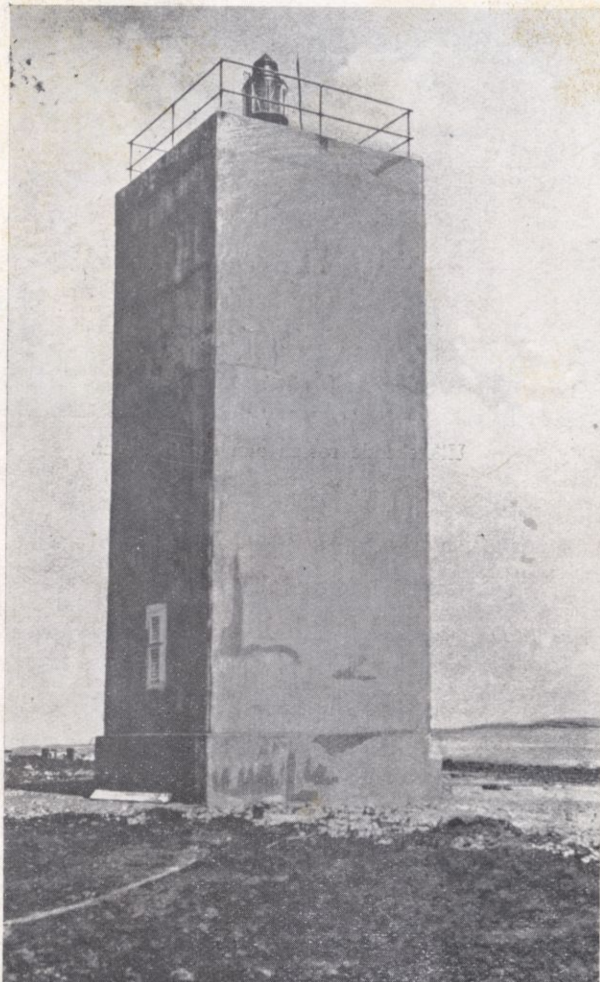
H. E Lampe

Uitstekende rotsen aan de Oostkust.

Gezicht op de Noordkust.

Vuurtoren op Oostpunt (Serro Colorado).

Het eiland Aruba, dat voor de buitenwereld tot kort geleden geheel onbekend was, begint thans zoetjes aan in aanzien te komen; men zegt, dank zij de vestiging alhier van een paar Oliebedrijven, waaronder de machtige „Pan Am." en eene vertakking van de niet minder machtige „Shell" met name „De Arend Petroleum Maatschappij", doch die, goed gezien, zijn huidigen vooruitgang vooral te danken heeft, aan zijne gunstige geografische ligging ten aanzien van het reuzenpetroleumland „Venezuela".

Was het eiland vroeger om zijn weinige beteekenis verlaten en vergeten, ook in ander opzicht was het onmerkbaar, want het lag daar in de Caraibische zee, als een gevaarlijk stuk klip voor alle schepen, die het voorbij voeren.

De stranding, jaren geleden van een tamelijk groot koopvaardijschip, het s.s. „California" aan de Westkust van het eiland, getuigt van het feit, dat het eiland werkelijk onzichtbaar moest zijn geweest voor dat schip,

hetgeen de bewering eenigszins staaft, dat het enkel een gevaarlijk stuk klip was, hetwelk uitstak in de Caraïbische zee. In die dagen had men op de zeer gevaarlijke en nogal woeste Noordwestkust van het eiland geen kustlicht, zelfs geen slechte petroleumlamp!

Op Serro Colorado, de Oostkust van het eiland, was het met de kustverlichting toen heel poover gesteld. want dáár had men wel een armzalige petroleumlantaarn branden, die als baak dienen moest voor de voorbij varende schepen, doch die meestal walmde, zoodat ze zelfs op betrekkelijke korte afstand van het eiland, nog onzichtbaar was!

Tegenwoordig is het heel anders gesteld met onze kustverlichting en is het gevaar voor eene stranding zoo goed als geheel uitgesloten, want, zoowel de West- als de Oostkust zijn voorzien van moderne vuurtorens, zichtbaar op groote afstanden en mocht er zelfs, door verzuim of nalatigheid van den torenwachter iets haperen aan die lichten, het geheele eiland, over zijn geheele lengte bijna, baadt in een zee van schitterend electrisch licht, wat op een afstand gezien, een imposant en haast betooverend aspect geeft.

* * *

Een waar geluk voor Aruba, was anders de stranding jaren geleden van voormelde stoomer ,,California". Men maakte in die dagen hier een vreeselijken tijd mee van misère en nood. Als een zegen, hoe vreemd het ook moge klinken, werd die scheepsramp toen beschouwd en toegejuicht, iets als door de Voorzienigheid gestuurd, tot leniging van den nijpenden nood. De groote lading van het schip, die voornamelijk bestond uit manufacturen, door het zeewater beschadigd, werd afgekeurd en tegen een prikje verkocht aan enkele kooplieden en particulieren. Het was een koopje, dat werkelijk meeviel, een gebeurtenis die de waarheid van het spreekwoord verzegelde: ,als de nood het hoogst is, is de redding vaak nabij."

Nog zie ik in mijne verbeelding als schooljongen, de erven hier en daar vol beladen met stoffen van diverse kleuren en kwaliteit, hoeden van allerlei soort en model, balen en kisten van ongekenden inhoud overal staan drogen en op ieders gezicht, een glimlach van voldoening over zijn koopje.

Als schoolkinderen, werden wij gedurende jaren achtereen, gestoken in een pak van het zoogenaamde ,,verdronken goed", doch niemand die den ander iets durfde verwijten, want het gebruik daarvan was algemeen!

* * *

Ondanks de groote verlatenheid van het eiland in vroegere jaren, maakten de toen bestaande onderlinge eenheid en de algemeene eendracht, die er heerschte, het leven aangenaam en de plaats een „Hof van Eden" voor de bewoners.

De relatie met de buitenwereld was erg beperkt, een paar kooplieden maar, die toen de kunst verstonden om rechtstreeksche bestellingen te doen; men betrok gewoonlijk alles uit Curaçao voor den handel; een felle concurrentie als die van den huidigen dag bestond heelemaal niet. Geld was in die tijden een ware curiositeit, niet iedereen had daarover de beschikking en toch was men op zijn manier gelukkig!

De hemelkraan scheen in die tijden ook niet gesloten te zijn voor dit eiland; de buitenlieden leefden van de opbrengst van hun oogst, welke voornamelijk bestond uit inheemsche mais, boonen, aardnoten en rankvruchten. Deze produkten waren toen als volgt geprijsd: Mais 12½ cent voor 2 liters, boonen 10 cent per kan, aardnoten 7½ cent per kan, een 5 lb. meloen of watermeloen 10 à 15 cent.

Aardnoten werden in die tijden in groote hoeveelheid uitgevoerd, eveneens dividivipeulen, welke laatste door de kooplieden opgekocht werden tegen 2 cent per pond. Eieren kostten per 8 stuks slechts 15 cent,

vleesch bekwam men aan de huisdeur bezorgd tegen 25 à 30 cent per bout van 5 à 6 pond.

Verder behoorde aloëhars tot een van de voornaamste uitvoerproducten, en was alzoo een der voornaamste bronnen van inkomsten van Aruba.

Veel had men niet noodig om goed te leven, hetgeen bewezen wordt door het feit, dat een gewone arbeider in die dagen slechts 62½, hoogstens 75 cent per dag verdiende, en kon zoo'n man toch altijd behoorlijk in de behoeften voorzien van zijn soms zeer groot gezin. Een vakman, metselaar of timmerman, verdiende ƒ 1.50 à ƒ 2.— per dag. De „Aruba Phosphaat Maatschappij", verschafte gedurende ettelijke jaren werk aan onze mannen en genoot altijd van genoemde lage loonstandaard.

De Gouvernements-ambtenaren, met een vast inkomen, behoorden tot de gezegendsten onder de zon. En toch ontving een Griffier slechts ƒ 50.— per maand, een onderwijzer 3e klas ƒ 75.—, de ambtenaar van het Openbaar Ministerie ƒ 33.33, een agent van politie of veldwachter ƒ 25.—, de Kantonrechter als zijn ambtgenoot, de Ambtenaar Openb. Ministerie.

De huurprijzen voor heerenhuizen schommelden tusschen ƒ 10.— à ƒ 15.— per maand, een gewoon afdakje dat heden verhuurd wordt voor $ 20.— of

$ 30.— per maand, kostte vroeger niet meer dan $ 1.— per maand. Men betaalde aan een kokkie niet meer dan *f* 2.50 per maand met den kost, een kindermeid of bediende stelde zich tevreden met enkel hare voeding.

Hoe staat het nu met den levensstandaard? Schrik niet om het groot verschil! Eèn enkel ei kost thans 15 cent en werd zelfs tegen 20 cent per stuk verkocht, vleesch 70 cent per pond. Geen fatsoenlijk heerenhuis is thans verkrijgbaar voor minder dan *f* 150.— per maand. Voor een bediende betaalt men nog *f* 30.— à *f* 40.—. Wanneer vroeger een groote familie zich te goed kon doen met slechts 15 cent aan een behoorlijken vischdisch, moet zij tegenwoordig daarvoor *f* 2.— uitgeven.

En wat omtrent de inkomsten van thans? Het is begrijpelijk, dat men reuzensalarissen noodig heeft, om te kunnen rondkomen in den tegenwoordigen tijd en ondanks den draai van den zoogenaamden gunstigen economischen toestand is en blijft het bestaan voor iedereen een bijzonder moeilijk probleem. Wat men vroeger met *f* 1.— kon doen, kan men heden niet halen met *f* 5.—.

* * *

Wie maakt zich dus niet druk over de toekomst? Hoop doet leven. Thans is aller hoop gevestigd op en iedereen afhankelijk van de bewegingen der op het eiland aanwezige Oliebedrijven, die in den laatsten tijd hard aan het bezuinigen zijn gegaan. Niet zonder reden werd dus het feit der overname van de „Pan Am." door de „Standard Oil" van New Yersey hier algemeen met vreugde begroet en toegejuicht. Want deze laatste zou stellig groote uitbreiding gaan doen en werk verschaffen aan de talrijke werkloozen, die langer dan een jaar al van de hoop leefden op betere tijden. Maar de hoop schijnt steeds gesmoord te blijven, want alhoewel een zevental „big chiefs" der Standard Oil aller gemoederen hier kwam wakker schudden en het eiland deed dreunen met hun „val" uit de lucht (per vliegtuig) nog steeds merkt men geen verandering in de gewenschte richting, maar worden daarentegen de bezuinigingsmaatregelen sterker over de geheele linie toegepast en vraagt men zich benauwd af: „Is er wel hoop voor de toekomst?" Zoo dobberen wij voort op de baren van onzekerheid, tot-hoe-lang-nog?

De Arend Petroleum Maatschappij, die sinds een paar jaren al haar constructiewerken voltooide, bracht haar personeel, — inclusief arbeiders —, tot een minimum kracht van p.m. 100 man terug en ook daar is

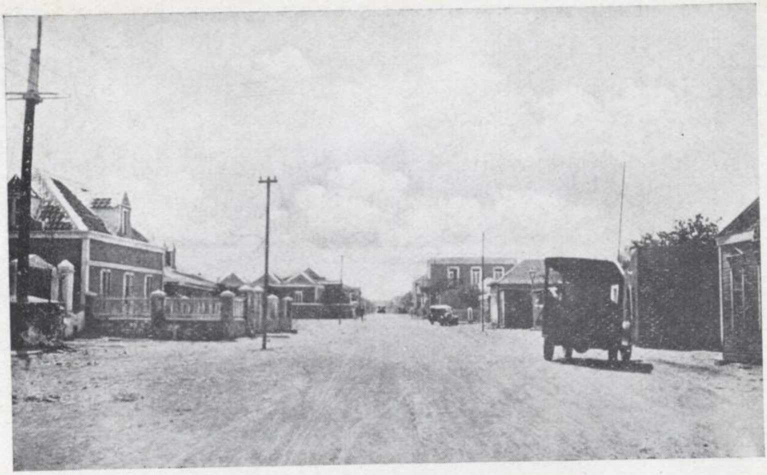
alles in diepe rust.

Het was daarom gelijk balsem voor de wonde het gerucht, dat de ronde deed enkele weken geleden, als zou deze Maatschappij begonnen zijn inschrijvingen te doen voor nieuwe werklui. Men stroomde erheen, en indien de verkregen inlichtingen juist zijn, was het alleen te doen om zich daar te vergewissen van het aantal werkloozen, dat hier bestond, met het gevolg, dat de ingeschrevenen niets anders dan teleurstelling ondervonden, wat voor hen gelijk stond met het openrijten der wonden hunner wanhoop.

* * *

De Handel, hoe staat het daarmee tegenwoordig?

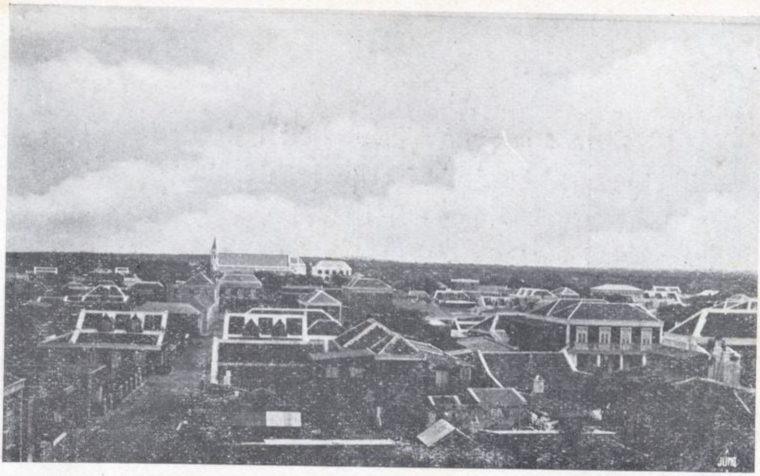
Och, met uitzondering van een paar die de **roeden** der gruwelijke depressie kan verdragen, is de groote meerderheid bankroet. Waar moet de handel heen, met de talrijke „baratillos" (uitverkoop) die haast op elke tien passen worden aangetroffen, waarop de goederen zoo maar „gebrand" worden tegen ongelooflijke spotprijzen? Welke eerlijke koopman, die zijn goeden naam in den handel wenscht te behouden, is in staat te concurreeren tegen de vele vreemde elementen,

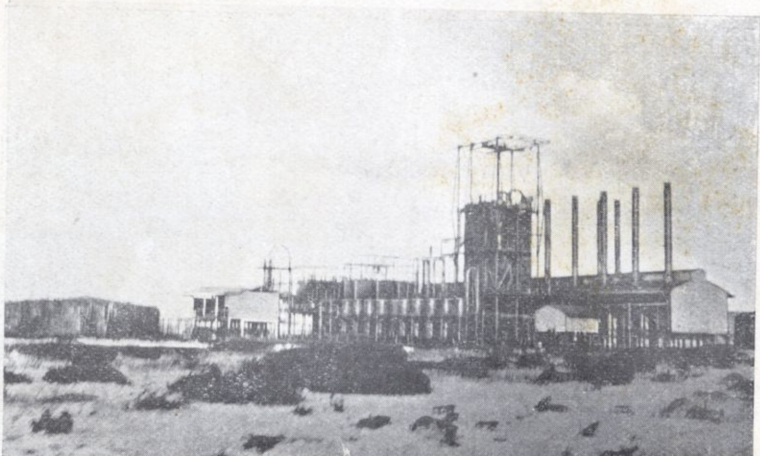
Nassaustraat, Oranjestad, vóór den aanleg van nieuwe wegen en trottoirs.

Wilhelminastraat, Oranjestad, vóór den aanleg van nieuwe wegen enz.

Een deel van Oranjestad, de R.K. Kerk op den achtergrond.

Raffinaderij „Arend" Petr. Maatschappij.

die er gevestigd zijn, en voor een gulden aan goederen geven wat een waarde heeft van vier? De handel moet — houdt zoo'n toestand langer stand, — naar den kelder gaan. De goederen waarvan de markt bezet is thans, worden gewoonlijk betrokken uit faillissementsboedels van A, B of C, welke in dezen tijd van geldcrisis bij den publieken uitverkoop, bijna cadeau worden toegewezen aan den meestbiedende. Voor den kooper is zoo'n gelegenheid zeer welkom soms, maar niet altijd krijgt men goed waar voor zijn geld, en komt men ook vaak bedrogen uit. Goed gezien, doen deze handelaars dubbel kwaad: ten eerste, zijn ze een groote stoornis in den weg van den eerlijken koopman, en tweedens: bedotten zij het publiek op schromelijke wijze. Een algemeene opruiming van deze ongewenschte en verderfelijke elementen is, in het algemeen belang van het eiland, hoogst aan te bevelen.

* * *

Scheepvaart. Een wereldhavenaspect geeft St. Nicolaasbaai, die doorgaans druk bezocht wordt door groote Oceaan-tankers en waarvoor de hoofdstad Oranjestad, moet onderdoen. De zeilvaart neemt in de hoofdstad merkbaar af, wat zeer te betreuren is. Vroeger, en het is niet zoo heel lang geleden, werd er een drukke vaart door vele kleine barkjes tusschen de naburige havens van Paraguanà en dit eiland onderling, onderhouden, welke vaart, ter wille van de hooge kosten, vooral van den bewakingsdienst van het douane-personeel, gestaakt of wel geheel stop gezet is. Dit beteekent zooveel als het leven bemoeilijken, zoowel van onze buren, die hier afzet komen zoeken voor hun waar, als van ons, die hun waar broodnoodig hebben. Contrôle is altijd goed en soms noodig, maar daarin de perken te buiten gaan en de wetten toe te passen met nadeelige gevolgen voor den vooruitgang, waarnaar gestreefd wordt, heet o.i. vernielingswerk."

Een geregelde stoomvaartverbinding hebben wij gelukkig nog behouden. Het s.s. „Trujillo", van de Red. D. Line, waarvan de Heer John G. Eman Agent is, heeft een vast vaarplan, en doet het eiland 2 maal per week aan. Men ziet, met weglating van de proef, vroegere jaren gedaan met de „Christansted" en de „Prin-

ses Juliana" dat wij deze eerste stoomverbinding te danken hebben aan een Amerikaansch Concern. Maar lang bleef het niet bij deze eenige verbinding want spoedig volgde daarop een tweede boot, „El Libertador" van de K. N. S. M., die naar het schijnt, om den voorrang strijdt met de eerste.

De akelige tijden, om per zeilschip een reis te maken naar Curaçao of elders, zijn, hopen wij, voorgoed voorbij. Wie zit gaarne drie etmalen, soms langer nog, op zee, in een notedop te dobberen, omgeven door alle mogelijke gevaren, gekweld door zon en zeeziekte, als men naar Curaçao moet? Een stoomer brengt je er thans heen in enkele uren, wie zou dus niet de voorkeur geven aan zoo'n fatsoenlijke gelegenheid, die den reiziger alle moderne gemakken biedt? De voordeelen op zulke geriefelijke passagiersbooten zijn onnoemlijk.

De K. N. S. M. wordt hier vertegenwoordigd door den Heer J. B. Arends.

Landbouw. Waar onze planters sinds de vestiging alhier van de Oliebedrijven, bitter weinig doen op dit gebied, omdat zij bij voorkeur 4 of 5 gulden per dag gaan verdienen bij zoo'n Maatschappij, is het te begrijpen, dat van den landbouw niets kan verwacht worden. Zelfs het eeuwenoude aloëbedrijf, dat vroeger een ruim bestaan gaf aan tal van werkgevers en werklieden,

kwijnt langzaam doch zeker weg.

De bewerkingskosten daarvan zijn te hoog, de prijs op de Amerikaansche markt gaat steeds de laagte in, terwijl de vraag naar het artikel bijkans nihil is.

Nijverheid bestaat hier evenmin als de veeteelt. Slechts weinige stroohoeden, worden thans uitgevoerd en laat het zich aanzien, dat ook deze tak van nijverheid ten doode is gedoemd. Niet alleen dat er geen afzet meer is voor die soort hoeden in het buitenland, maar de tijd is te kostbaar, om dien te gaan verbeuzelen op een hoedje van 10 cent per stuk, en waarmee soms een heelen dag gemoeid is. De vlechtsters komen veel beter terecht in een keuken, tegen loon en vrije kost.

Het vroegere groote centrum voor de veeteelt is nu herschapen in een moderne stad, n.l. St. Nicolaas, Serro Colorado en omgeving. Hier en daar treft men nog een paar van de echt oude veehouders aan, die uit pure gewoonte en liefhebberij eenig klein vee hebben behouden. Voor consumptie wordt vee uit het buitenland betrokken, vooral uit Venezuela en Columbia. Van de groote veestapel waarvoor Aruba vroeger bekend stond, heeft men thans alleen den naam behouden.

Visscherij. Onze mannen van de „Rancho" zijn ge-

boren visschers en doen niets anders en niets liever dan hun bedrijf uitoefenen. Echter pakken zij dit nooit ernstig genoeg aan. In grooten getale kiezen de pinkjes in den vroegen morgen zee en keeren reeds tegen 9 à 10 uur terug, onverschillig of de vangst al dan niet goed is geweest, als men maar voor de dagelijksche behoefte wat heeft; wat overblijft is voor de consumptie bestemd.

De visschers hebben een groot voordeel boven de kooplieden, wat hierin ligt, n.l., dat zij hun artikel, zoowel vroeger als nu, verkrijgen tegen denzelfden prijs en dezelfde moeite, maar hetzelve kwijt raken tegen bijzonder hoogen prijs. Op deze menschen en hunne gewoonte komen wij later terug.

* * *

Wanneer wij ons zouden moeten schamen, als wij terugdachten aan den achterstand van Aruba jaren geleden, zouden wij terzelfden tijd het verloren geluk, dat aan dat tijdperk van verwaarloozing gepaard ging, moeten beweenen, gelijk wij ons thans verblijden over den merkbaren vooruitgang van de plaats, maar wij kunnen niet nalaten meteen bezorgd uit te zien naar den vreeselijken druk der tijden, die een natuurlijk

gevolg is van den onverwachten ongunstigen draai in den economischen toestand.

Wij behouden wel-is-waar, een mooi opgeknapt stadje, met nette straten, wegen en verlichting, maar zonder de middelen die noodzakelijk zijn, om het leven zoet te maken, en van het schoone te kunnen genieten.

Vroeger kon men een kind gelukkig maken met een cent, tegenwoordig is hij met een gulden niet over te halen, om zijn drankje te gebruiken als hij ziek is. Hij vraagt $ 1.—. Als de middelen maar ruim bleven vloeien, doch neen, er kwam storing, de loonen werden over de geheele linie twee-, driemalen gesnoeid, het loon van den eenvoudigen daglooner leed eene korting van p. m. 50 %, terwijl de levensstandaard nog steeds onevenredig hoog blijft, daardoor de onevenwichtigheid veroorzaakt en het leven bij ons schier onmogelijk maakt.

Waarom moeten wij ons dan schamen, als wij terugdenken aan de toch niet zoo kwaad vervlogen tijden, die het eiland vroeger gekend heeft?

* * *

Aruba was, als reeds hiervoren gezegd, een gevaarlijk stuk klip in de Caraïbische zee, met een ondiepe haven, die een voornaam beletsel was voor de uitbreiding van de scheepvaart. Hoe lang en gestadig had men niet geschreeuwd om eene verbetering van de Paardenbaai, is genoeg bekend, of men moet maar de notulen van den Raad van Politie opslaan, om zich hiervan te vergewissen, tot eindelijk men er toe overging gedurende de vette jaren, een baggermachine hierheen te sturen om z.g. „half werk" te verrichten. Want de haven voldoet nog geenszins aan de gestelde eischen en zóó zal zij ook blijven, zóólang Curaçao de bevoorrechte titel behoudt van Hoofdeiland, waar men wel beschikt over een behoorlijken ingang en het ruime Schottegat, dat plaats biedt aan schepen van elken diepgang. Zóólang deze voorrang blijft bestaan, voor Curaçao, zal Aruba blijven sukkelen en nooit vorderen op het gebied van scheepvaart.

Vroeger bestond er een geregelde paketvaartdienst tusschen Curaçao en de eilanden Bonaire en Aruba, welke wekelijks onderhouden werd door den Gouvernementsschoener „Gouverneur van Heerdt". Ook de particuliere schepen gingen af en toe naar Curaçao om de uitvoerproducten, als aloëhars, dividivipeulen en aardnoten er heen te vervoeren, van waaruit zij

dan terugkeerden met wat lading bestemd voor den handel. Genoemde paketschoener deed dit eiland aan, elken Dinsdagmorgen (later Woensdag) en was weer onder zeil dienzelfden middag om pl.m. 3 uur. Een drukke dag werd het dan voor de kooplui zoo'n maildag.

Reeds om zes uur in den morgen loerde een ieder naar den seinpost op het fort Zoutman, of de roode vlag er al hing, en dan wist men alvast, dat de paketschoener in aantocht was! Het kleine tolhuis op den steiger, was dan de algemeene verzamelplaats van belangstellenden en nieuwsgierigen. Het gebeurde wel eens, dat men een heele week zonder berichten uit Curaçao bleef, en dus afgesloten was van de buitenwereld. Een radiostation bestond er toen niet.

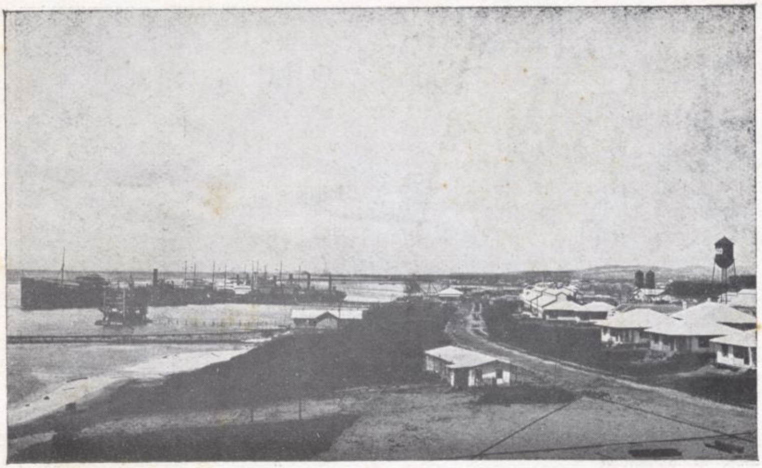
Als de schoener eenmaal gemeerd was, werd de roode vlag op het fort gestreken en vervangen door een mailvlag. Een veldwachter of de op post zijnde politie-agent, was dan belast met het seinwezen. Voor schepen, komende uit het Zuiden diende een gele-, voor die komende uit het Westen een blauwe vlag. En wee de agent op de post, als hij door nalatigheid, of wat ook, eens vergat een aankomend schip te signaleeren. Dat kon den man zijn ontslag kosten! Zóó scherp werd toen door den Gezaghebber gekeken op die kleinigheden.

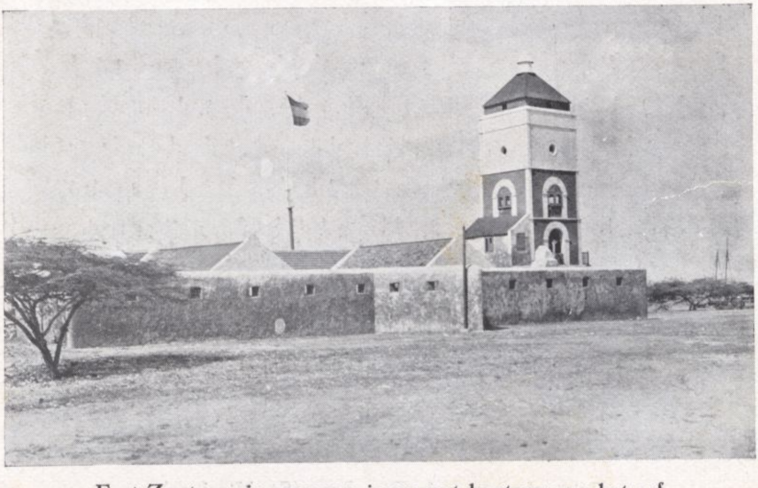
Tankschepen gemeerd aan den pier te St. Nicolaas (Pan Am.)

Olietanken van de Pan Am. (St. Nicolaas).

Gezicht op de haven te St. Nicolaas.

Fort Zoutman in vroegere jaren met kantoren op het erf.

Het politiekorps bestond toen uit een marechaussee 1ste klasse (brigadier) die wat lezen en schrijven kon, en een stuk of zes veldwachters. Deze laatsten, gewoonlijk analphabeten, werden gepikt uit derderangs inboorlingen. De kennis van deze lieden strekte zich niet verder, dan dat zij er waren, om anderen naar de gevangenis te sleepen. Hun uniform bestond uit een donker blauw baadje, voorzien van een stuk of 10 verzilverde knoopen, een witte broek, een petje en een klewang. In den binnenzak droegen zij het anders zoo gevreesde instrument, namelijk het paternoster (handboeien) dat zij bij het inpikken van iemand bestemd voor de cel, zonder consideratie aanwendden. Hun klewang kende geen ander doel, dan dat ven doorsnijden van „tamboervellen", waardoor de tamboerdansers in hun vreugde verhinderd en belet werden. Zulke tamboerdansen trof men gewoonlijk op het destijds zoo gevreesde visschersdorp „Rancho", waar de visschers, de „rancheros", in den regel zoo'n fuifje beëindigden met groote scheld- en vechtpartijen. Hun wapen waarmee zij de politie van het lijf afhielden, was de groote gevaarlijke, twaalfpuntige schelp bekend onder den naam van „carco" afgeleid van het Spaansche „caracol". Dit menschenras is gelukkig heel wat beschaafder en beleefder geworden, met dit gun-

stig gevolg nog wel, dat men thans de politie vreest.

De vroegere Raadzaal en al de Gouvernementskantoren bevonden zich in die tijden, op het erf van het fort Zoutman. Om brieven te posten of die af te halen, moest men naar het fort, om aangifte van geboorte of overlijden te doen idem, om een klacht in te dienen idem, om voor je salaris te teekenen idem, om te trouwen dito, om je vonnis te hooren dito. Het was werkelijk een groot gerief, alle kantoren zoo bij elkaar te vinden. De Gezaghebber had zijn kantoor in de Gezaghebberswoning, welk gebouw, in den laatsten tijd getransformeerd is in een kazerne.

Hoe vaak is het niet gebeurd, dat personen, vooral die van verdachte zeden, die de veldwachters liefst niet zagen, door de groote boogpoort van het fort moesten passeeren om naar een der kantoren te gaan. Zij vreesden dan ingepikt te worden, en of hun angst dan groot was! In de Raadzaal werden gelijk thans, huwelijken voltrokken en zittingen van het Kantongerecht gehouden.

Bij trouwgelegenheden moest de stoet, aan het hoofd waarvan het bruidspaar, te voet naar het fort. De elite bediende zich bij zulke gelegenheden van rijtuigen. Men kende hier toen geen auto's. Zoowel bij trouwpartijen als bij begrafenissen waren de genoo-

digden gestoken in hun gelegenheidsdracht n.l. een gekleede jas met hoogen hoed. Zelfs de armste lui waren voorzien van zoo'n deftig pak voor zulke speciale gelegenheden. Het was anders een heel interessant gezicht, zoo'n bruid- of begrafenisstoet, die soms vreeselijk te kampen had met weer en wind bij het maken van zoo'n tocht.

De Ambtenaar van het Openbaar Ministerie, handelde en trad op naar willekeur. Arrestaties werden zonder vorm van proces gedaan, en zelfs voor zuiver civiele zaken werd een schuldenaar vaak in de kast gestopt. Civiele zaken kwamen bijna nooit voor. Als de deurwaarder of bode, een vordering niet kon innen, dan was de rekening in een oogwenk betaald, op een dreigement met het Openbaar Ministerie.

Op den clandestienen handel werd toen zware en strenge bewaking toegepast. Hoor maar, een paar pinken waren als kustwachters uitgerust en hielden de kustwacht gedurende den nacht. Of dit middel baatte, betwist het feit, dat men wel eens er in slaagde een contrabande te pakken, nadat die reeds lang aan wal en veilig bewaard was!

De zoogenaamde groote handel was in handen van drie of vier personen. De firma Adriaan Lacle, die van ouds dateert, bestaat nog. De anderen behooren thans

tot het verleden en waren: C. H. Eman & Co., waarvan de eigenaar een man was van groote ondernemingsgeest, die veel gedaan had in het belang der welvaart van het eiland, en dan nog de firma's Gerard de Veer en J. A. Arends.

* * *

De gewone rum met een sterktegraad van 90° of meer, behoorde tot een der meest geliefkoosde dranken van het volk. Jenever was voor zulke kelen nogal slap. De elite bediende zich van cognac en groene bitters, bereid uit jenever en limoenblaadjes. Bier was toen niet in zwang en was haast onbekend. Voor speciale gelegenheden als Kerstdag en Nieuwjaarsdag kon men dicht vocht wel bekomen bij de firma Gerard de Veer, en wel van het heel oude merk „Tuborg" in groote flesschen. Het was anders een groote marteling voor iemand, het verorberen van zoo'n glas warm bier, want ijs was zoo goed als onbekend in die tijden.

Des Zaterdags zag men de straten gewoonlijk als bezaaid met ezels. De cunuculieden, mannen vergezeld van hunne vrouwen, kwamen dan afrekenen met de kooplui en tevens hunne inkoopen doen voor den Zondag en de week, die volgde. Het was een erg

komisch gezicht om twee personen op zoo'n dier te zien, de vrouw op den zadel, de man achteraan, soms nam de moeder nog een kind bij haar op den schoot. Iedereen beschikte over een of meer ezels; paarden waren er ook veel, maar zijn voorgoed verdwenen, sinds de heffing der gebruiksbelasting op houders of fokkers van paarden en muildieren. Het was anders een heel aardig gezicht een stuk of 15 à 20 ruiters bij elkaar te zien. Koninginnedag bood daartoe een bij uitnemendheid geschikte gelegenheid. Dan was er harddraverij en ringsteken te paard en werden er prijzen uitgeloofd aan de winnaars.

Hoe anders is het thans! Men kan zoo'n program niet eens uitschrijven, want op heel het eiland is er geen paard meer te vinden. Ja — toch, misschien één enkel, het goede, makke dier van wijlen den Pastoor Sadelhoff van de „Noord".

De ezels, zoo er enkelen nog bestaan, genieten van een welverdiende rust en zijn vervangen door de talrijke motorvrachtkarren (Trucks) die overal de wegen in de buitendistricten doorkruisen.

* * *

De Gezaghebber, bijgestaan door twee Landraden, waarvan de oudste hem bij ontstentenis verving, bestuurde het eiland; echter werd er toen weinig of zoo goed als geen notitie genomen van die heeren „Volksvertegenwoordigers"; het woord van den Gezaghebber strekte tot „wet" en ging vóór, vandaar ook dat de Landraden van vroeger, den bijnaam verkregen van „Jabaas", omdat zij met alles moesten instemmen.

Veel viel er ook niet te delibereeren en te besluiten. Alles ging jaar in jaar uit als automatisch zonder verandering. De jaarlijksche reparatiën aan de landsgebouwen en eigendommen, het oplappen van de buitenwegen en de straten in de stad, gaven begrijpelijkerwijs geen groot hoofdbreken. Wij waren toe ongeveer vijftien straatlantaarns rijk, die op een afstand van pl.m. 100 M. van elkaar verwijderd, bij het branden geleken op gloeiende spijkerkoppen.

De Koloniale Schrijver, die tevens Griffier was, of vice versa, oefende de contrôle uit over 's Landsmagazijn voor brandbare en ontplofbare stoffen, welke bestonden uit een paar kisten kerosine olie, maandelijks uit Curaçao betrokken en bestemd voor de straatverlichting.

Tegen vijf uur in den namiddag trok de lantaarnopsteker al uit, om het verlichtingswerk te verrichten!

Met een ladder op den rug ging hij rond, klom bij elken paal op en stak met de meeste zorgvuldigheid de lantaarn aan, want het breken van één lampeglas, kon hem zijn ontslag kosten! Of hij dus voorzichtig te werk ging! Vaak had zoo'n man als op heete kolen gestaan, wanneer hij door den Gezaghebber, onderhouden werd over het feit, dat een der lantaarns den vorigen nacht gewalmd hád! De arme man verdiende, als dit juist is, tien heele guldens in de maand.

Ook de ordonnance van den Gezaghebber „vloog" op diens bevelen, niet zoozeer uit werkelijk grooten eerbied voor den Baas, als gewoon uit vrees voor ontslag. En van lieverlede werd zoo'n man niets meer en niets minder dan een eenvoudige huisknecht van zijn chef en belast met alle mogelijke huishoudelijke karweitjes. De stumperd, over wien wij het hebben, was tevens veldwachter, doch vanwege de voormelde functies, verschoond van den politiedienst. Als zijn Baas eventjes drukte op de belknop, verscheen hij als bij tooverslag voor „Meneer" in militaire houding, om diens opdrachten te ontvangen, welke hij dan bliksemsnel uitvoerde.

Hoe vaak waren de kinderen in de familie niet getuigen van de heftige uitbranders, die zoo'n man soms onverdiend, moest slikken bij hun vader? Zij wisten

dat hij Pappie vreesde, en dat hij hem in alles moest gehoorzamen.

Het volgende staaltje getuigt heel duidelijk van de kinderlijke opvatting der toen bestaande verhouding tusschen ondergeschikte en chef.

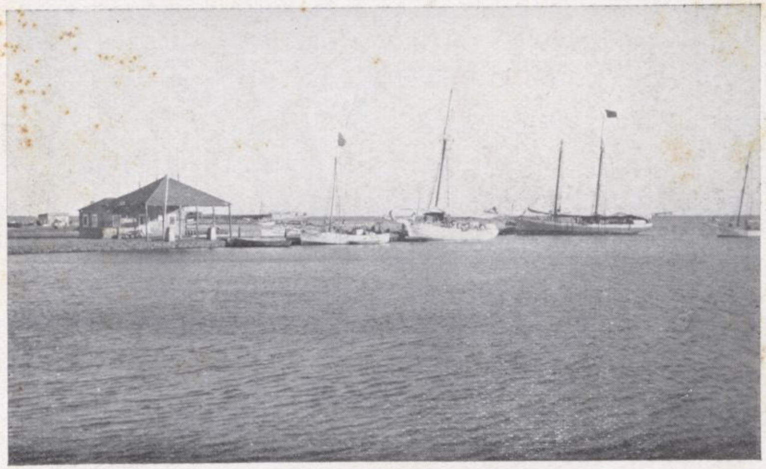
Een zesjarig zoontje van „Meneer" was neergehurkt op den vloer in het voorportaal, dat naar zijns vaders kantoor leidde en hield zich bezig met vliegers maken. Hij bediende zich daartoe van een dikke stijfselpap, die naast hem op den vloer in een vuil verroest blikje was. De bode was op een afstand van hem op zijn post gezeten en keuvelde wat met zijn jongen vriend over diens maaksel. Het onderwerp van het gesprek was voor het kind prettig, de verstandhouding tusschen de twee uitstekend.

„Zeg oudje", zei de jongen, onder het nemen van een dikke laag van het met vuil doorspekte stijfselpapje tusschen de vingers: „Als Pappie je nu eens gebood, om deze stijfsel op te eten, zou je dat doen?"

„Wat? Moet ik nu ook die smerige stijfsel inwerken om je vader te believen, neen, dat nooit! Ik ben hier niet om stijfsel te eten."

Nooit had de arme bode zoo'n hooge toon aangeslagen, als bij die gelegenheid.

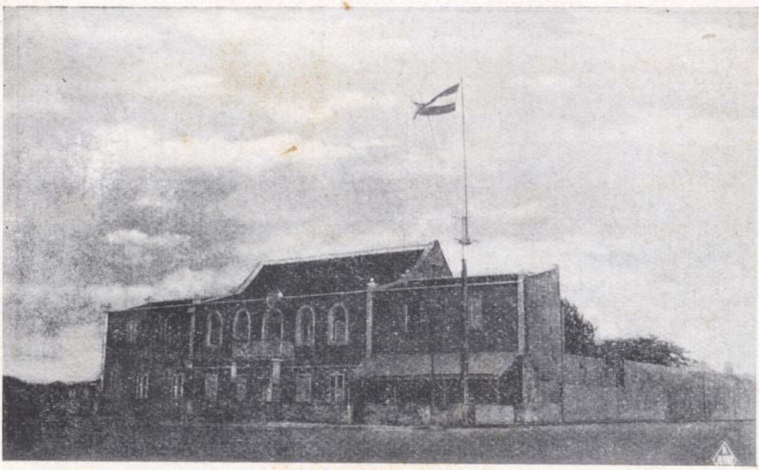
Onder het gekibbel, want de jongen gaf het niet op,

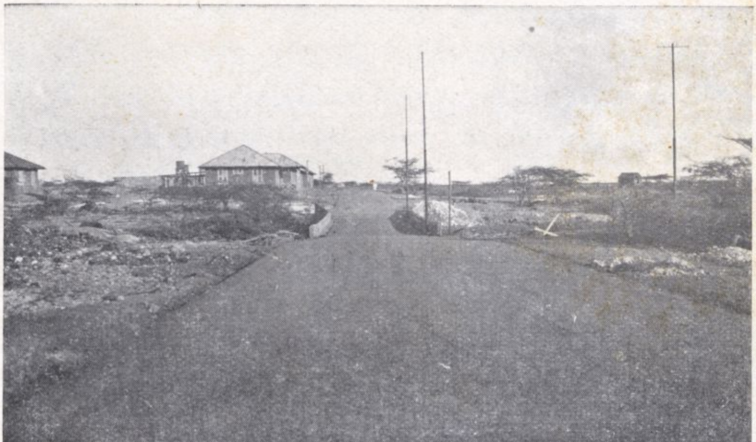
Tolhuis bij den ouden steiger „Paardenbaai", Oranjestad.

Fort Zoutman (Toren Willem III) voorzien van intermiteerend licht, voor de schepen.

Vroegere gezaghebberswoning, tegenwoordig Kazerne.

Brug over Lagoen, met weg leidende naar de nieuwe residentie van den gezaghebber, genaamd de Klip.

ging de kantoordeur open, en verscheen de Baas, die naar de reden vroeg van het lawaai. Toen de jongen hem al stotterend vertelde, waarover het ging, verwijderde hij zich met een glimlach op de lippen.

Verder weten wij niet, of de jongen het daarbij gelaten had en of hij soms in „hooger beroep" gegaan was bij zijn vader, ter zake „dienstweigering" door den bode.

Eén dag in het heele jaar mocht zoo'n vent een vriendelijk knikje hebben van zijn anders zoo gevreesden meester en dat gebeurde op den Koninginnedag, als de feeststemming toenam en hij aan de dranktafel bediende in groot tenue.

Het Arubiaansche volk is in het algemeen zeer gehecht aan de Koningin en het Moederland. De liefde die men der hooge Landsvrouwe toedraagt, wordt op zoo'n feestdag nogal sterk geopenbaard. In groote menigte stroomen de menschen uit alle richtingen naar de stad toe, om mee te doen aan de feestviering. De feestcommissie mocht toen slechts over ƒ 50.— beschikken en toch was Aruba „op en neer" op zoo'n dag. Het feestprogramma bleef jaar in jaar uit bijna onveranderd. Nummer een daarvan was: „Muziekuitvoering op het balkon van den toren van het fort Zoutman, bij het hijschen der vlaggen."

Wat voor muziek? Een harmonica, een trommel (tamboer) en een „wiri"; later is deze muziek vervangen door een draaiorgel. Maar het volk deed dapper mee op zijn wijze. Het tamboerdansen was op zoo'n dag geoorloofd, met dien verstande nogwel, dat men eene vervolging niet behoefde te vreezen. Of men dus gaarne gebruik maakte van zoo'n speciale gelegenheid! De zetel van zulke bewegingen was dan gewoonlijk op „Rancho", het gevreesde visschersverblijf. Als reeds gezegd, zijn deze menschen thans heel wat geciviliseerd. Hunne kinderen gaan nu op de bijzondere scholen en worden niet enkel grootgebracht, om gelijk vroeger, langs de straten visch te venten. Vandaar de vooruitgang en de merkbare beschaving.

* * *

Vroeger, ongeveer 35 jaar geleden, liet de methode bij het geven van onderwijs, heel wat te wenschen over. Aan het hoofd van de Openbare School voor lager onderwijs, stond een gediplomeerd onderwijzer, bijgestaan door 2 kweekelingen. Hadden de kinderen in die tijden flink geleerd en goede vorderingen gemaakt, dan was dit niet zoo zeer toe te schrijven aan de deugdelijkheid der leermethode, die gebruikt

werd, als wel aan hun groote vrees voor den Meester, die stokslagen liet „regenen" in de klasse als een leerling zijn les niet kende. De leerling-stotteraar beleefde toen beroerde oogenblikken, want als hij voor de klasse moest gaan om een les op te zeggen en hij, vooral uit vrees bleef steken, dan werd hij op meppen en stokslagen getrakteerd, dat hij blauw werd. Of zoo'n slachtoffer dus blij was, als hij tot straf, de rest van den dag achter het bord moest gaan staan!

In de klasse heerschte dan een doodsche stilte, een speld kon men hooren vallen, terwijl de andere kinderen allemaal in groote angst, bleek van schrik en erg onder den indruk de vreeselijke scène gadesloegen, om dan met ingehouden adem de lessen voort te zetten. Geen wonder, dat een kind de school toen als een martelplaats beschouwde en dezelve schuwde!

Hoe geheel anders gaat het nu op de Openbare School. De onderwijzer is een beste vriend van zijn leerling; deze ziet in hem een beschermer, een vader. De leermethode is niet meer machinaal, er is afleiding op school voor het kind, hij gaat erheen met liefde en plezier.

De leerlingen genieten onder de lessen, die boeiend en aangenaam zijn, Verklaarbaar is het daarom, dat een kind thans niet graag de school verzuimt, of het

moet wegens ziekte zijn. De ouders zijn voldaan. Het onderwijs is zeer bevredigend, de vorderingen uitstekend. Alle lof en eer komen toe aan het tegenwoordige voor het vak wel getrainde personeel, dat zich op bijzondere wijze verdienstelijk maakt, zoowel bij het Bestuur, als bij de ouders en de leerlingen zelven.

Het bijzonder onderwijs heeft groote uitbreiding ondervonden en de verschillende scholen zoowel in de stad als in de buitendistricten Noord — Santa Cruz — en Sabaneta, worden druk bezocht. Het beschavingswerk is veldwinnend en maakt van de jeugd degelijke burgers en vreedzame huisvaders voor de toekomst.

* * *

Trof men vroeger hier en daar een fatsoenlijk en goed onderhouden heerenhuis (men kon die op de vingers tellen), tegenwoordig treft men overal in de stad slechts nette huizen, geen wolkenkrabbers als in de V. S. van Noord-Amerika, maar behoorlijke fraaie huizen van een of meer verdiepingen. En dagelijks verrijzen er nieuwe gebouwen, gelijk paddestoelen op vruchtbaren grond, in en om de stad. Niet te verwonderen dus, dat gronden in de stadskom tegen geen

prijs meer zijn te bekomen. De oude perceelen zijn vroeger gekocht naar reden van 10 cent, hoogstens 20 cent per vierkante Meter. Thans is de vigeerende prijs *f* 5.— per vierkante Meter, verkrijgbaar slechts in de buitenwijken.

Als reeds gezegd, had het Bestuur vroeger niet veel hoofdbreken. Een bepaalde som werd jaarlijks op de begrooting uitgetrokken voor het onderhoud van Landseigendommen en wegen. De Landsgebouwen bestonden toen slechts uit het fort Zoutman, de Gezaghebberswoning en de Openbare School. Later en wel op 10 September 1910, werd de eerste steen gelegd voor een nieuw Gouvernementskantoorgebouw, waarvan de constructie plaats vond onder de bekwame leiding van den heer Teecklenburg.

In Oranjestad kon het toen niet ellendiger wezen; de wegen waren doorgaans onbegaanbaar, ondanks de maatregelen vanwege het toenmalige plaatselijk Bestuur. Hierover later.

De Noord-Oostpassaat, die hier jaar in jaar uit, als een orkaan blaast en giert, deed zoodanig stuiven, dat zand en stof gelijk een donkere wolk, over de stad joegen en alles bedekten wat binnens- en buitenshuis was. Het was een zwaar karwei voor de huismoeders in die dagen om de huizen onder zulke

omstandigheden schoon te krijgen en te houden. Men verlengde soms naar regen, en als het begon te regenen, dan bestond er zeer gauw reden tot ontevredenheid, want de wegen veranderden dan in viezige modderpoelen en de stad bleef grootendeels bedekt met plassen water. Wat een groote ommekeer in weinige jaren! De groote plagen van vroeger zijn spoorloos verdwenen. Geen vuile plassen en morsige modderpoelen meer! De wegen zijn overal netjes geasphalteerd, en voorzien aan weerskanten van cementen trottoirs voor voetgangers. De Gouvernements-gebouwen, die inmiddels aangroeiden tot een menigte van huizen, worden altijd netjes en goed onderhouden. Wat vroeger onmogelijk scheen, blijkt thans wel te kunnen. Veel geld werd vroeger uitgegeven elk jaar voor onderhoud en herstel van de stads- en buitenwegen, maar altijd verkeerden die in den slechtsten staat. Thans zijn die wegen onherkenbaar verbeterd en voldoen behoorlijk aan redelijke eischen. De fout ligt hierin, dat men vroeger zich bediende van een ploeg leeken-arbeiders en -begunstelingen, die geen verstand hadden van het werk en dààr waren om de centen maar op te strijken. Tegenwoordig worden zulke werken onder leiding van vakkundigen uitgevoerd, die wel-is-waar goed, misschien al te goed betaald worden, doch die

degelijk werk leveren. Oranjestad heeft thans een vrij aardig aspect verkregen en de omvang der stad neemt met den dag aanmerkelijk toe. Het akelig gezicht, van een ezel, gespannen voor een met aloësaus bevuilde kar, vertoont zich niet meer in onze zindelijke straten, maar maakte plaats voor luxe auto's die zich overal geruischloos voortbewegen. De van maishalmen gevlochten hutjes zijn verdwenen. In de achterbuurten kan men nog een paar leemen huisjes aantreffen, die van den ouden tijd en ouden trant getuigen, nog steeds bewoond door hun conservatieve en doodarme eigenaars, die van de heel groote verandering in die 35 jaar nog onbewust schijnen, met dit verschil evenwel, dat zij vroeger nooit één cent betaald hadden aan belasting, doch heden, hun gespaarde penningen, aanvankelijk bestemd voor een fatsoenlijke begrafenis, waarop die oudjes bijzonder gesteld zijn, elk jaar meer, dat zij van den dood gespaard blijven, met bitterheid en leed moeten aanspreken, om de nogal hooge en boven hunne krachten geheven grond- en gebruiksbelasting te voldoen, willen zij niet het gevaar loopen, om onder den blooten hemel te geraken, mochten zij in gebreke blijven met betaling van deze lasten.

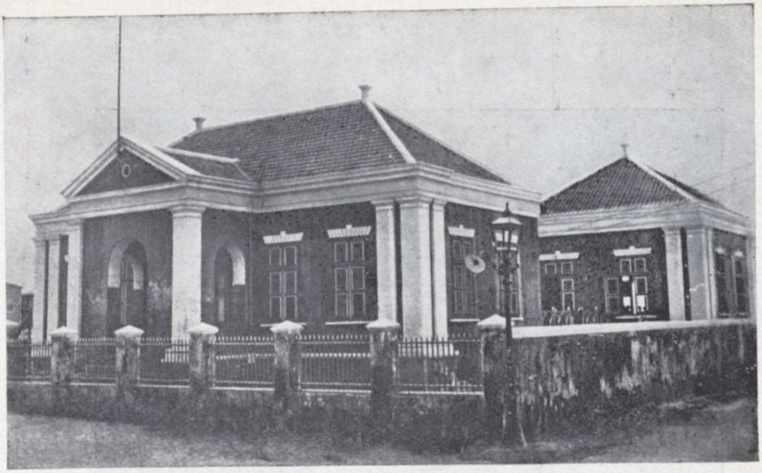
* * *

De Arubianen zijn goed bekend als stoere werkers en vooral in het buitenland, waar zij in tijden van nood gewerkt hadden, hielden zij den naam als eerlijke en vlijtige werklieden hoog.

Tijdens den „millioenendans" op Cuba, trokken zij erheen in grooten getale, waar zij op de suikervelden werkten, terwijl zij geldelijke steun stuurden aan achtergebleven verwanten.

Wat een drukte wanneer er dan een schip uit Cuba hier aankwam! Men zag dan den steiger overdekt met vrouwen uit alle hoeken van het eiland; zij stroomden dan naar de stad om brieven te halen van hunne dierbare afwezigen. In groote groepen kwamen zij dan aanzetten in hunne stijfgestreken rokken, die tot aan den grond reikten, welke, onder het loopen, een eigenaardig geruisch veroorzaakten. Het hoofd houden zij bedekt met een sjaal, de oudjes een zwart, de jongeren een gekleurd hoofddoek. Onder het groote gezoem hoort men niets anders dan de woorden „comadre" en „compadre" bezigen. Wat blijdschap las men dan op het onnoozele gelaat van zoo'n eenvoudig vrouwtje!

Ook de vrouwen zijn niet bang voor werk. Zij zijn belast met het huiswerk, zij zorgen voor het eten en doen de wasch voor de mannen en kinderen. Zoo'n

Openbare School, genaamd „Julianaschool", Oranjestad.

Nassaustraat, Oranjestad, na den aanleg van nieuwe wegen.

De steen die gebruikt wordt tot het malen van inheemsche mais.

wasch is anders geen gemakkelijk karwei, als men weet, dat ze niet bestaat uit lichte zijden stoffen, maar gewoonlijk uit met aloësap doordrenkte werkpakken, genaamd „casjaca".

Is de oogst goed gelukt, dan is zoo'n cunucugezin overgelukkig en onbezorgd. Terwijl de boonen op het vuur aan het koken zijn (hun geliefkoosd gerecht) wordt de inheemsche mais fijn gemalen. Hiervoor gebruikt men een grooten harden steen, welke steunt op een door moeder natuur gevormd driepootig pilaar van een boomstam, en nog een kleineren rondvormigen steen, ter grootte van een vuist, waarmee, door het heen en weer schuiven van dezen op den grooten steen, waarop de mais telkens bij beetjes gegoten wordt, deze fijn gemalen wordt. Is het meel klaar, dan wordt het tot een dikke pap bereid en met wijduitgestrekte vingers met de hand platbestreken op een ijzeren braadplaat. Is de eene kant gaar, dan wordt het baksel met een onnabootsbare vlugheid, door middel van een mes naar den anderen kant gekeerd. Dit wordt dan het zoo geliefkoosde brood der buitenlieden, genaamd „catjapa".

De inheemsche mais, bekend hier als „maisji rabu" bevat een hooge percentage voedingswaarde en is bijgevolg zeer voedzaam.

Zoowel de vrouwen als de mannen zijn gezegend

met een sterk en krachtig gestel. Groote afstanden leggen zij gewoonlijk onvermoeid te voet af. De vrouw ontdoet zich dan van hare schoenen, stroopt haar rok op ter hoogte van de knieën en is zoo klaar om een weddenschap aan te gaan met elken sneltrein!

Zij zijn zeer goedaardig en niet in staat tot het stichten van eenig kwaad.

Met uitzondering van enkele Protestantsche families op Piedra Plat, een dorpje, gelegen een goed half uur gaans van de stad, belijden al de menschen der buitendistricten het R. Katholieke Geloof. Zij zijn trouwe kerkgangers, getuige de groote opkomst in de verschillende kerken.

De groote haat, die de Katholiek in vroegere tijden den Protestant toedroeg, schijnt te zijn verdwenen. Men is waarschijnlijk tot het besef gekomen, dat een Protestant niet altijd voor de hel bestemd is, en dat hij ook even goed Gods kind is.

* * *

Na de haast ongelooflijke, en betreurenswaardige gebeurtenis van 8 Juni 1929 op Curaçao, verwekt door den gevreesden Venezolaanschen Generaal „Urbina", werden er hier ook maatregelen getroffen tegen mogelijke herhaling van een dergelijke overrompeling. Wat men nooit verwacht had voor Aruba, werd verwezenlijkt, want er kwam daar een kazerne, met een sterkte van pl.m. 40 man voor de handhaving en bescherming van volksveiligheid en een korps goed getrainde militaire en burgerpolitie, om te waken voor de openbare rust en orde op het eiland.

De volksopinie, naar aanleiding van deze nieuwe creatie was dat het kalfje helaas reeds verdronken was!

Jammer is het dat onze vlag door voormelde daad door het slijk gesleurd en onze nationale eer op gemeene wijze gekwetst werden door enkele……… zegge „slof-fenlui". Hoe schrijver in die dagen dacht over die overrompeling van het waterfort op Curaçao, getuigen de onderstaande coupletten, zoo goed of zoo kwaad in elkaar gezet.

1.

Het was op Juni acht,
Wie had het ooit gedacht,
Dat Curaçaosche Wacht,
Met al haar sterke Macht,
Van eenige schobbejacht,
De prooi werd onverwacht.

2.

De strenge Kapitein,
Hield thuis een soort festijn,
Hij had het o, zoo fijn,
Te midden van Katrijn
Zijn lieve Maagdelijn
En van zijn flesschen wijn.

3.

Op eens treedt in cycloon,
Hij stopt den gramophoon
Snelt naar de telephoon,
En vraagt op barschen toon:
Wat 's daar voor een vertoon?
En hoort van het betoon.

4.

Hij gaat per auto 'r heen,
En staat dan als een steen
Te turen naar hetgeen
Daar plaats greep, wat gemeen!
Hij kon niet op zijn been'
Maar vroor van kop tot teen.

5.

Hands up! klonk het bevel
En was hij in een tel,
Ontwapend in die hel,
Door het verachte stel
Van sloffenlui nog wel,
Maar met behoud van vel.

6.

De dapp're van Veen,
En Vaas en nog weer een,
Erkend in 't algemeen,
Als helden voor hun „neen",
Zakten om 's Lands eer ineen,
Zij kenden geen geween.

7.

D' and're agenten vluchtten,
Volgens de geruchten
Naar de zee en zuchtten:
Wij zijn de beruchten!
Terwijl het drietal kuchten,
Niemand die ons luchtten?

8.

De Gouverneur Fruitier,
Hoorde van het getier,
Maar zei: „Ik ben geen stier",
Zoo werd hij als een mier,
Geleid naar kleine Pier,
Tegen een uur of vier.

9.

Sinds dan bleef Curaçao,
In groot en diepen rouw,
En ied'reen met berouw,
Over zooveel ontrouw,
Aan onze lieve Landsvrouw,
Die ons wel is getrouw.

Kapitein Borren werd, zooals men weet, schuldig bevonden en veroordeeld. Dat kon ook niet anders. Het was anders een schoone gelegenheid voor een kapitein om moed aan den dag te leggen en de nationale eer hoog te houden.

Niemand die over die akelige gebeurtenis niet getreurd heeft. Of schrijver dus genoten had, toen de Nederlandsche vlag in het voorjaar van 1930 een soort rehabilitatie ondervond, bij het bezoek aan onze haven van een Amerikaansch schoolschip, dat bij het meren de Amerikaansche vlag streek en de schoone Hollandsche driekleur in de plaats uitstak, onder het gebulder van saluutschoten, die de huizen in Oranjestad deden dreunen en de ingezetenen ontwaken uit hun narige nachtmerrie, die een natuurlijk gevolg was van de geleden, pijnlijke teleurstelling op 8 Juni 1929.

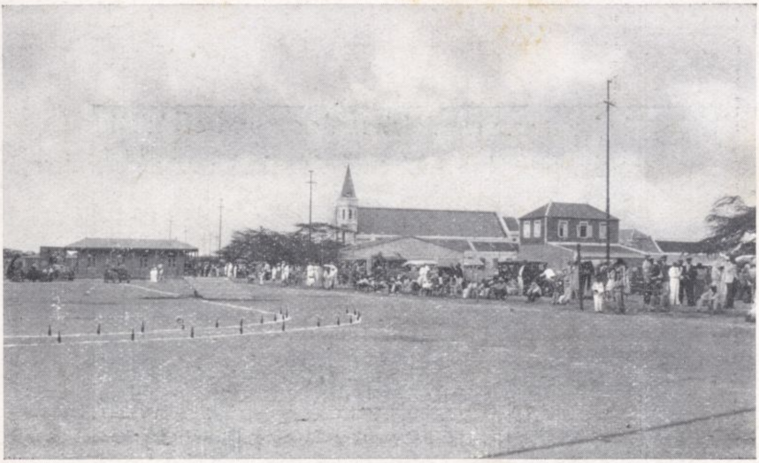
Generaal Urbina over wiens terugkomst men vreesde, bleef dan ook weg. Ondertusschen gebeurde het in het voorjaar van 1932, dat de gemoederen op Aruba hevig geschokt werden door een Bestuursproclamatie, welke hierop neerkwam, dat men tot de ontdekking gekomen was van een complot door vreemdelingen gesmeed, die zich ten doel stelden „brandstichting en plundering" op groote schaal, welke booze plannen gelukkig echter nog tijdig konden worden verijdeld.

Was Urbina soms weer de Leider van deze onheilspellende samenzwering? Deze gedachte hield iedereen bezig in die dagen.

Eén schot in den nacht van den 26sten op den 27sten Februari 1932 verspreidde eenig licht in de toen voor iedereen geheimzinnige zaak, want sinds de zelfmoordenaar dat akelige einde maakte aan eigen leven, werd het rustig, en of het al dan niet bewezen is, een ieder neemt aan, dat degene, die de oorzaak was van zoo'n hevige opschudding onder het volk, niemand anders was dan de schrandere Surinamer L. C.

Deze man had op Aruba een minder nobele rol gespeeld, daar hij, bijzonder vernuftig en slim tot het stichten van kwaad, echter vermomd onder den mantel van beleefdheid en dienstvaardigheid, zich steeds wist in te werken in kringen ,waar hij feitelijk niet thuis behoorde, wat hij dan toch deed, met geen ander doel blijkbaar, dan om met den gewenschten uitslag zijn slag te slaan.

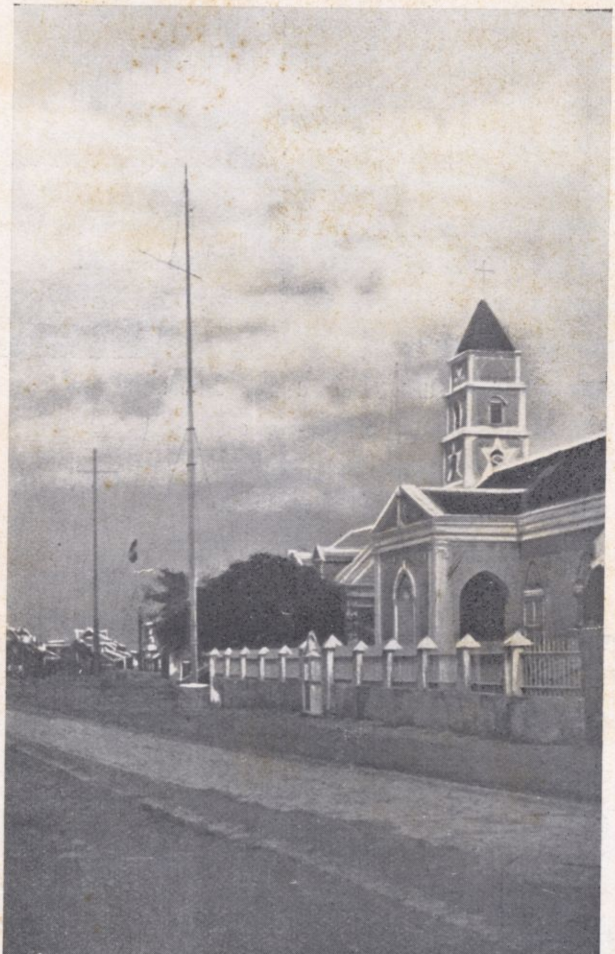
Dank zij het peil van onderwijs en beschaving in onze Zusterkolonie Suriname, beschikte deze man op een nogal uitgebreide kennis; sprak vloeiend alle moderne talen en bezigde zijne talenten ter verkrijging van zijn gemak en een onbezorgd leven ten koste der minderbegaafden. De duivelsche plannen, waarvan de

Voetbalveld aan de Noordstraat.

Roomsch Katholieke Kerk te Oranjestad.

Protestantsche Kerk „Oranjestad".

man beschuldigd werd, werden dus gelukkig tijdig verijdeld en opdat hij niet zou vallen in handen der Politie en Justitie, schoot hij zich neer en maakte zoo een einde aan zijn bestaan.

* * *

Het Bestuur van Aruba is in goede handen toevertrouwd. De tegenwoordige Landvoogd, de HoogEdelgestrenge Heer Isaac Wagemaker, een man van doorzicht en zeer rechtvaardig in zijn optreden, schijnt wel degelijk veel te voelen voor het eiland. De bewijzen hiervan zijn tastbaar en zoo er nu en dan een klacht zich laat hooren hier of daar, dan is de oorzaak meestal elders te zoeken. Onder hem ressorteeren de Ontvanger, die tevens Hoofd van het Postkantoor is, de d.d. Ambtenaar van het Openbaar Ministerie, de Griffier, de Burger en de Militaire Politie, de Opzichter van de Openbare Werken, kortom, alle Gouvernements-ambtenaren, werkzaam op het eiland. Het is te begrijpen, dat het hoofd van een eiland moeilijk aansprakelijk kan worden gesteld, voor willekeurige handelingen van zijne ondergeschikten. Hij verwacht, dat ieder ambtenaar zijn plichten kent en zich behoorlijk kwijt van zijn taak.

Een soort hoogmoedskwaal, die in de plaatselijke

ambtenaarswereld hier ter stede zich nogal veelvuldig voordoet en waartegen geen middel schijnt te baten, is de gedachte, die reeds bij ieder „beginner" terstond bij zijne aanstelling tot eenvoudige schrijver op een bureau ontstaat, is n.l. dat hij minstens een graad hooger in rang is dan elk ander burger. Deze houding is natuurlijk zeer ongewenscht en kan niet anders dan nadeeligen invloed uitoefenen op den dienst. Als deze publieke dienaren een beetje gewend zijn geraakt op hun kantoor, dan stellen zij zich op hun gemak en wordt de bediening aan het publiek naar „welbehagen" verricht. Gevolg hiervan is, dat het publiek hierdoor lijdt en geschaad wordt. Zij schijnen niet te beseffen, dat zij onmiddellijk afhankelijk zijn, ook voor de centen, die zij op het eind der maand opstrijken, van het publiek, dat ten slotte de „vette koe" is, waaruit alles gehaald wordt!

Strikte strengheid is gouden regel op ieder kantoor, de tijd is te kostbaar om in dezen crisistijd de werkuren te verbeuzelen met ledigheid of anderszins. Men moet van die heilige plaatsen geen „onderonsjes" maken.

Wat ook schadelijk kan zijn, is een stelsel van het zoogenaamde familie-regime, door b.v. meerdere aanverwanten te plaatsen op hetzelfde kantoor, vooral

wanneer die eenig zeggenschap hebben, in bestuurs- of andere belangrijke zaken.

Gelukkig echter is het Bestuur van Aruba, zooals reeds naar voren gebracht, in goede handen toe-toevertrouwd, en kan verwacht worden, dat zulke toestanden die feitelijk misstanden zijn, hier geen wortels zullen schieten.

Wij hadden het over de hoogmoedskwaal, die soms te constaeeren valt onder de ambtenaren, thans zullen wij het even hebben over een euvel, dat van ouds dateert, en geboren wordt reeds bij de aanstelling van een nieuweling. In den regel wordt niet veel gelet of de candidaat voldoende bekwaamheid bezit voor het te vervullen ambt en vooral niet of zijn kennis hem eventueele bevordering waarborgt. Het gevolg hiervan is, dat het Gouvernement vaak opgescheept blijft met personen in dienst, waarmede men dan geen raad weet, wegens hunne onbruikbaarheid in andere posten. Speciale posten moeten dan voor de zulken gecreëerd worden, als wanneer men te laat tot de ontdekking komt, dat de eerste stap eigenlijk verkeerd was.

Het is daarom raadzaam om de adspiranten voor de Gouvernementsbetrekkingen aan een examen te onderwerpen. Niet te veeleischend zijn, doch zich niettemin vergewissen, dat men geen onbruikbaar materiaal

in dienst neemt en zoodoende de aanstelling van onbruikbare krachten, die anders aangewezen zijn op andermans hulp, te vermijden. Men voorkomt daardoor tevens de gewoonte om in de leer te gaan op Gouvernementskantoren. De bevordering moet slechts kunnen afhangen van de kennis, die de betrokkene heeft, en niet van een of ander gunstig advies van een familielid of vriend, die als ambtenaar eenige invloed heeft in bestuurszaken. Het „kruiwagensysteem" is verderfelijk. Door gunst zaait men jaloezie, ontevredenheid en haat in de harten van anderen, die betere rechten hebben kunnen doen gelden.

Hoevele staaltjes van onrechtvaardigheden, die hier in vroegere jaren plaats grepen, kunnen hier niet opgesomd worden? Maar het is beter om hier geen oude koeien uit de sloot te halen. Weer anderen, die reeds in den zadel zijn, bedienen zich van de verfoeilijke vleierij om hooger te klimmen, de zulken zijn al zóó ver gevorderd, dat zij geen „kruiwagens" meer noodig hebben. Hoe hooger zij klimmen, hoe meer zij hun borst uitsteken en neerzien op anderen, die minder gelukkig waren dan zij.

Tegen feiten baten geen verloocheningen. Wees eerlijk, en bloos niet, omdat je een Arubaan of Curaçaoer bent! De vrees, die vroeger bestond bij Europea-

nen voor West-Indiërs, als zouden deze laatsten menscheneters of kanibalen zijn, behoort gelukkig tot het verleden.

De rollen zijn nu gekeerd, want thans rillen de West-Indiërs voor de gruwelijke tooneelen, die zich afspelen in beschaafd Europa. Daar gaat de strijd ook om de vergankelijke aardsche goederen, om den voorrang, om de eer.

Waar bleef zoo ineens de groote onbeperkte macht van den Czaar aller Russen? Van Koning Alfonso van Spanje? Van den heldhaftigen Duitschen Keizer Wilhelm e.a.?

Het eenvoudige graf van den onbekenden soldaat in Frankrijk, ondervindt zeker wel grootere vereering dan deze gevallen grootheden, en waar het graf ligt van den gevreesden Russischen Czaar, is niet bekend voor de menscheneters in West-Indië, die met droefheid de treurige scènes in Europa volgen, en daarvoor niet hunne medebroeders, maar couranten, tijdschriften en boeken in alle talen en dialecten verslinden. In hoeverre een Europeaan vroeger den West-Indiër beschouwde als menscheneter, getuige het volgende staaltje.

Een jong Europeaan, hier pas aangekomen, had de gewoonte om in de avonduren een wandeling te doen

en kwam nu en dan ook in de buitenwijken van de stad terecht. Onder zoo'n wandeling deed hij eens een vreemde ontmoeting, n.l. een sterk gespierde groote neger, wiens uiterlijk werkelijk vrees inboezemde, met zijn met bloedbespikkelde opgestroopte hemdsmouwen, zijn onbedekte behaarde borst, met een vuilen zak op den rug en aan de zij een groot mes in scheede. De jonggeleerde verhaalde daarna, dat hij bij dit gezicht ijsde en geen been verroeren kon, wat tegenstrijdig was met hetgeen een ooggetuige daarvan wist te vertellen en wel, dat de goede man bij die ontmoeting, het op een draf zette, Volgens hem was het bepaald zijne eerste ontmoeting met een „menscheneter", zóó vreeselijk zag die vent er uit. Toen hij hoorde, dat de man de goedheid zelve in persoon was, dat hij slager en leerlooier van beroep was, hier algemeen bekend en niet in staat tot het geringste geweld, bloosde hij van schaamte.

* * *

Gelijk van het eiland Sint Eustatius, de vorige eeuw bekend als „The golden Rock", om zijne beteekenis als voorname havenplaats in West-Indië, wordt beweerd, dat Aruba zijn naam ontleende aan het edele metaal, het goud, dat er vroeger in groote hoeveelheid werd aangetroffen.

De naam zou oorspronkelijk luiden „Oru hubo" (er was goud) en van lieverlede zou ervan in den loop der tijden „Aruba" zijn gemaakt.

Of er goud was op Aruba, valt niet te ontkennen. De vele ruïnes op Balasji (Spaansch Lagoen) en enkele op Bushiribana, van gebouwen en machinerieën leveren het tastbare berwijs voor den vreemdeling, die onbekend is met deze streken, dat er groote werken moesten zijn verricht in dien tak van nijverheid.

Eerst had men er „The Aruba Gold Mining Co.", later „The Aruba Gold Concession Ltd.", welke laatste de concessie overdeed aan „De Aruba Goud Maatschappij." Deze laatste had gedurende de oorlogsjaren hare werkzaamheden moeten stopzetten en is daarna voorgoed de eeuwige rust ingegaan.

Of de betreffende Maatschappijen goede zaken zouden gedaan hebben, wordt betwijfeld. Engelsch kapitaal werd er tweemaal aan gewaagd. Naar verluidt, zouden de Engelschen zeer van hun gemak houden.

Eerst nadat zy hier goed en wel geïnstalleerd waren, met luxueuse woningen, voorzien van elk gerief, zou de exploratie een aanvang genomen hebben, en het is te begrijpen, dat tegen dien tijd het beschikbare kapitaal der onderneming dan ook tot een minimum zou zijn gereduceerd!

De Aruba Goud Maatschappij, die in handen kwam van de Arubanen zelve, had, door invoering van het zoogenamde „roofwerksysteem", met een betrekkelijk klein kapitaal toch gunstige resultaten afgeworpen.

Aruba had altijd zijn budget zelve ruim betaald, maar bleef desondanks toch een onaanzienlijk stuk klip in de Caraïbische zee, waarmee bedoeld wordt, dat het altijd stiefmoederlijk werd behandeld.

Andere tijden, andere zeden. Tegenwoordig heeft het niet slechts de aandacht van het Bestuur, maar ook die van buitenlanders.

Waar de Gouverneur van de Kolonie vroeger in geen kwart eeuw een bezoek bracht aan Aruba, wordt sedert enkele jaren al het eiland minstens èènmaal per jaar vereerd met dit hooge bezoek.

Persoonlijk kan de Landvoogd zich dan op de hoogte stellen van de plaatstelijke toestanden.

De aanleg van den nieuwen weg van de stad naar St. Nicolaas, een der grootste werken hier gedaan onder

het bestuur van den huidigen Gezaghebber, beteekent voor Aruba een groote aanwinst. Deze weg met eene lengte van pl.m. 17 K.M. met steenen fundament en asphaltbedekking, werd in minder dan een jaar tijd voltooid en voor openbaar verkeer opengesteld. De kosten van aanleg bedroegen ƒ 625.000.—.

Een tocht naar St. Nicolaas in vroegere jaren werd beschouwd als een waagstuk. Boterhammen moesten klaargemaakt en groote voorbereidingen gedaan worden voor de lange reis. Eventjes na middernacht moest men uit de veeren, wilde men tegen den dageraad zijne bestemming bereiken, om dan in de fel brandende zon de terugreis te aanvaarden tegen den namiddag. De oude weg was beroerd en niet geschikt voor rijtuigen, auto's waren hier totaal onbekend, en slechts de Directeur van de Aruba Phosphaat Maatschappij had de beschikking over een oud model wagen; men bediende zich van een ezel of een paard bij zoo'n expeditie. Tegenwoordig kan men het traject stad-St. Nicolaas (en terug) op zijn gemak doen in 40 minuten zonder oponthoud. Men moet wel op zijn hoede wezen, voor de roekelooze chauffeurs, die met hunne motoromnibussen dien weg, dag en nacht onveilig maken. Vele ongelukken, met doodelijken afloop werden hier geregistreerd sinds de weg voor het verkeer

is opengesteld, welke aan roekeloosheid van den bestuurder werden verweten.

Ook de andere buitenwegen zijn hersteld en worden geod onderhouden. Het tweede en vierde District zijn telephonisch verbonden met de stad, en wordt er getracht in alle dringende behoeften te voorzien.

Behalve de oude steiger, die in den loop der jaren met een stuk verlengd is, mocht het eiland nog een groote moderne pier rijk worden, die in 1931 in gebruik is gesteld en waaraan schepen van geringe tonnenmaat met gemak kunnen aanleggen.

Ten dienste van den Loods en het Douane-personeel zijn er moderne motorbooten en is voorgoed afgebroken met het verouderde roeisysteem.

Oranjestad. Met enkele uitzonderingen zijn bijna alle huizen in de stad ingericht (gedeeltelijk) als verkoopwinkels. Eerste rang handelshuizen bepalen zich tot een zestal.

Het hotel „Palace" is het eenige behoorlijke hotel in heel de stad; pensions en restauranten zijn er verscheidene, drankwinkels en cafè's talrijk.

Het ziekenhuis „San Pedro" de Verona", een instelling van het Apostolisch Vicariaat van Curaçao, kwam in een groote behoefte voorzien. Ook op de Noord (2de District) treft men een heel modern en

goed ingericht hospitaal onder de bekwame leiding van den zeer verdienstelijken geneesheer Dr. F. A. Dussenbroek. Verder is er op St. Nicolaas (4de District) ook zoo'n derde inrichting, echter uitsluitend ten behoeve van de geëmployeerden van de aldaar gevestigde Petroleum Maatschappij.

Bevolking. Aruba telde volgens de onderstaande gegevens der aldaar laatst (1931) gehouden censuur 15.689 inwoners. Protestanten 2.613; Roomsch-Katholieken 12.707; Israëlieten 26; andere gezindten 343.

De meerderheid der bevolking is Roomsch-Katholiek. Op ieder der vier districten is er een Kerk met Pastorie en schoolgebouw.

Alhoewel het aantal Protstanten op Aruba veel geringer is dan dat op Curaçao, doet de Predikant op Aruba wel veel meer werk als zijne beide collega's samen op Curaçao, verklaarbaar omdat men op Curaçao maar één Kerkgebouw heeft, waar de diensten beurtelings gehouden worden, den eenen Zondag door den orthodoxen, den anderen Zondag door den modernen Dominée. Op Aruba is er iederen Zondag kerkdienst, zoowel in de hoofdkerk te Oranjestad als in de kleine Kerk in het 3e District te Piedra Plat.

De Nederlandsche Hervormde Kerk bestaat op Aruba sinds het jaar 1822 en draagt dit bijzonder on-

derscheid, dat hare algemeene Reglementen goedgekeurd en onderteekend zijn door wijlen Koning Willem III. (Anno 1863).

In het jaar 1877 werd het Kerkgebouw geheel herbouwd naar een schets van den vroegeren gezaghebber van Aruba, den heer J. H. Ferguson, den lateren Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië.

Het is nu al 55 jaar geleden, dat het gebouw een degelijke reparatie ondervond en sindsdien werd het, naar gelang de middelen strekten, slechts een weinig opgeknapt. Of er dus heel wat te doen valt aan zoo'n gebouw, wil men het thans naar de eischen des tijds, op modernen leest schoeien!

Naar aanleiding van het schoone initiatief van den Kerkeraad „stichting bouwfonds" ten bate van de Kerk, is de gedachte bij schrijver opgekomen, deze weinige regels aan Aruba te wijden, en de geldelijke opbrengst daarvan voor gemeld doel te bestemmen, in de hoop, dat dit geschrifte, hoe eenvoudig en beknopt ook, ter wille van het goede doel, dat ermede beoogd wordt, wel bijval zal mogen vinden bij allen, die daarvoor iets voelen. Waar er hier en daar op nuchtere wijze gewezen wordt op de vroegere unieke gewoonten van het volk, en den vroeger bestaanden toestand en zelfs hedendaagsche misstandjes onder de loupe worden ge-

nomen, wordt zulks niet gedaan met de bedoeling, om te becritiseeren, evenmin, om aanstoot te geven aan de eene of andere partij of groep, persoon of categorie van personen, verre van dat.. De gedachten, hoe bekrompen ook, daarin vertolkt, zijn heusch niet om te kwetsen, eerder om een onvermomd exposé der toestanden te geven en den lezer een oogenblik bezig te houden over ons eiland.

Dat het in ieder huis een plaats vinde, waardoor het ware doel bereikt wordt, is de vurige wensch van den schrijver.

Aruba, October 1932.

H. E. LAMPE.

Gedrukt door
J. W. VELTMAN
Den Haag.